

* O B J E K T I V *

MEDDELELSER FRA "DANSK FOTOHISTORISK SELSKAB"

NR 20

DEC. 1980

TAALMODIGHED ER ÆSLERNES DYD!

I dette Daumier-Litografi fra 1840 satiriserer Kunstneren over de lange Belysningstider.

Daumier (1808-79) havde et godt Øje til Fotograferne og deres Modeller og tegnede adskillige Karikaturer med fotografiske Motiver. Den kendteste er vel nok Billedet af Nadar, der fra en Ballon er ved at fotografere Paris fra Luften.

Ogsaa andre Professioner blev spiddet af Daumiers hvasse Blyant, - Dommere, Advokater, Læger og Bureaukrater af enhver Afskygning.

EFTER SOMMERPAUSEN

kom Mødesæsonen atter i Gang, og det første Møde fandt Sted i September i vore sædvanlige Samlingslokaler paa Strandvejen hos P. B. Schmidt, som vi ikke undlader i denne Anledning at takke for Husly og god Behandling.

Vor Septemborgæst var Werner Umstätter fra Berlin, en hyggelig Mand, Storsamler af Kameraer og Fotografier og tillige en af Tysklands mest benyttede Reklamefotografer.

Umstätter havde medbragt en morsom Serie Lysbilleder af gamle Postkort med fotografiske Motiver, meget naive og meget kulørte, et godt Udtryk for Smagsretningen for 50 Aar eller mere siden.

Umstätters Kommentarer paa Tysk blev afleveret i et noget hastigt Tempo, hvilket gjorde det vanskeligt at faa fat i det hele, men, naturligvis, Billederne talte jo for sig selv.

Ogsaa Prøver paa Umstätters Formaaen som Reklamefotograf fik vi Lejlighed til at se i Form af store Diapositiver. De var fantastisk gode, saavel teknisk som idemæssigt. F. Eks. viste et af dem en Opstilling af Kontormøbler midt ude paa en Motorvej. Det maa have været svært at holde Trafiken væk, medens Opstilling og Optagelse fandt Sted, og Umstätter havde ikke ulejlighet Politiet med de fornødne Afspærringer. Det vilde have taget alt for lang Tid at faa den fornødne Tilladelse, saa han klarede sig uden!

Aftenen sluttede som sædvanligt med Hyggesnak om Kaffe-bordet.

OKTOBERMØDET

havde Per Ask Nielsen som Gæst. Ask Nielsen holdt et interessant Fordedrag om en usædvanlig Person i dansk Foto-historie, H. Hansen, der i 1880 gik ind i Branchen og skabte en for danske Forhold betydelig Virksomhed, der blandt andet omfattede en Fabrik for fotografiske Plader i Bierne Mølle udenfor Odense.

Et spændende Indslag i Foredraget var en Serie Lysbilleder af H. Hansens "hemmelige Lommebog" med talrige Opskrifter paa fotografiske Processer og Anvisninger paa Fabrikation af fotografiske Artikler.

Bemærkelsesværdigt er det, at H. Hansen allerede omkring 1890 har indført en Masse Oplysninger om Eastman's Produkter, bl.a. om de første Rullefilm. Paa det Tidspunkt har KODAK næppe været repræsenteret i Danmark, saa maaske har H. Hansen været i direkte Kontakt med Firmaet i Rochester i Staten New York.

En højst usædvanlig Historie vedrørende H. Hansens fotografiske Plader kunde Ask Nielsen iøvrigt berette paa Basis af et Brev fra en gammel Ingeniør. Denne, der var en ivrig Amatørfotograf, havde i 1902 købt en Æske Plader fra Bierne Mølle, og ved et Tilfælde var fire Plader blevet glemt og henlaa ubenyttet i Æsken i 26 Aar paa Ingeniørens Loft. I 1928 blev Æsken med Pladerne fundet og for Kuriøsitetens Skyld blev en af disse Plader eksponeret og fremkaldt, hvorefter Resten blev lagt til Side. Igen, efter yderligere ca. 25 Aar blev endnu en Plade lagt i Kasette, eksponeret og fremkaldt.

Kopier af disse to Plader havde Ask Nielsen med til Mødet, og man vilde næppe tro sine egne Øjne! Billederne var perfekte

GENERALFORSAMLINGEN

Den ordinære Generalforsamling i Foreningen var i Aar henlagt til Herning, og det bevirkede - som det ogsaa var Hensigten - at vi fik Lejlighed til at mødes med en Del af den jyske Medlemskreds.

Mødet, der strakte sig over to Dage, Lørdag den 19. og Søndag den 20. April, var velbesøgt, idet ca. 25 Medlemmer havde begivet sig til Herning for at deltage i de to Dages Samvær og være til Stede ved Generalforsamlingen.

Som Hovedkvarter havde vi valgt HOTEL EYDE, og det viste sig at være en god Beslutning. Vi fik en excellent Behandling; Hotellet havde stillet dejlige, store Lokaler til vor Raadighed ved Møderne, og Forplejningen var i enhver Henseende ypperlig.

Selve Generalforsamlingen om Lørdagen forløb som sædvanlig i stor Fordragelighed, og ved Valg til Bestyrelse blev den siddende Bestyrelse genvalgt; en Undtagelse var, at Svend Nielsen ikke havde ønsket at fortsætte, og i hans Sted indvalgte Fotohandler Per Ask Nielsen, Herning.

Bestyrelsen bestaar nu af:

Torben Lind, Præsident
Ingemann Larsen, Kasserer
Flemming Anholm
Niels Resdahl
Per Ask Nielsen

Regnskabet, der blev fremlagt af Ingemann Larsen, viser for Perioden 19/4 79 til 20/3 80 Indtægter paa tilsammen Kr. 4657.07 og Udgifter paa Kr. 3812.32, hvorefter Kassebeholdningen andrager Kr. 5074.05, heraf Kr. 4260.05 paa Bankbog.

Indtægterne fordeler sig saaledes:

Kontingenter	Kr.	3180.00
Salær v. Auktion	"	1308.50
Renter	"	168.57
<u>Ialt</u>	<u>Kr.</u>	<u>4657.07</u>

Udgifterne fordeler sig saaledes:

Porto	Kr.	742.10
Tryksager	"	1915.57
Bøger til Bibl. tek	"	200.00
Diverse	"	954.65
<u>Ialt</u>	<u>Kr.</u>	<u>3812.32</u>

Regnskabet revideret og godkendt af Revisorerne Ole S. Fjeldgren og Niels B. Magnussen.

Begge Revisorerne blev paa Generalforsamlingen genvalgt.

Efter Generalforsamlingen og den paafølgende festlige Middag afholdtes dere Auktion over 67 forskellige Numre, og Resultatet var naturligvis, at Sælgerne fik afsat deres Dubletter, Køberne fik hvad de havde ønsket sig, og Selskabets Kasse fik et pænt Tilskud takket være de opkrævede Gebyrer, og saa kan vi jo alle være tilfredse.

Efter Søndagsmorgenmaden samledes vi atter i Hotellets store Sal, hvor Løvstad med Ord og Billeder underholdt os i en Timestid, bl.a. om Begrebet Spejlreflex. Et forbavsende Indtryk gjorde Løvstads Næroptagelser i Farver af Planter, Blomster etc., - optaget som Dias med et Spejlreflekskamera med Zoom-Linse paa den lille 110-Film. Disse Mini-Dias blev vist i stor Størrelse paa en Lysbilledskærm, maaske henved et Par Meter i Bredden, og Kvaliteten var saa fremragende, at det næppe kunde have været bedre paa Normalfilmen 24 x 36.

I samlet Flok begav vi os herefter til Løvstads Hjertebarn, Fotomuseet, der har til Huse i nye, moderne Lokaler et kort Stykke Vej fra Hernings Centrum.

Selvfølgelig blev vi imponerede af Samlingen. Løvstad har jo ikke for ingenting ofret sit halve Liv - og vel ogsaa mange Penge - for denne Sag, og Resultatet staar da ogsaa Maal med Anstrengelserne.

Desværre er Pladsen, der er til Raadighed, noget begrænset, og under bedre Pladsforhold vilde mange af Pragtstykkerne bedre kunde komme til deres Ret. Vi maa haabe, at Løvstad i Tidens Løb maa faa de Lokaler til Raadighed, der er nødvendige, især da Samlingen naturligvis til Stadighed bliver forøget med Nyerhvervelser.

HAVES

Instamatic M 14 (Smalfilm)
med Pistolgreb og Taske.
Næsten nyt.

ØNSKES

Olympus 335 eller Canon Dial

HAVES

Agfa Isolette 1, 6 x 6 m. Taske

ØNSKES

Agfa Karat

Wulff-Lassen
Almindingsvej 11
3720 Aakirkeby
Tlf. 03-974718

KØBES ELLER BYTTES

Jeg samler paa AKARELLE og AKAREX og mangler flere Objektiver, - men alt har Interesse:

XENAGON	3.5 og 4.0	35 mm
WESTRON	3.5	35 mm
ENNALYT	3.5	135 mm
TELEXON	3.8	135 mm
RADIONAR	4.5	75 mm
ISCONAR	2.8	45 mm
XENAR	2.8	50 mm

+ eventuelt Tilbehør

Jeg samler ligeledes paa AGFA Aargang 1925-55 og KODAK RETINA fra 1934 og fremefter til først i 60'erne.

Jan Klinksgaard
Hvedemarken 16
6400 Sønderborg
Tlf. 04-431243

Det var svært at rive sig løs, men Afskedsfrokosten paa Hotel Eyde ventede, og Legemets Krav har jo ogsaa deres Berettigelse. Det kolde Bord med varme Retter, alt af Topkvalitet, var et af vort Mødes Højdepunkter, saaledes at dette sidste Samvær i hyggelige Omgivelser blev et straalende Punktum paa to dejlige Dage

-----

Jeg søger:

brugbare 9 x 12 Metalkassetter,
Rillediameter 95 mm

"PHOTOGRAPHS, A COLLECTOR'S GUIDE"
af Richard Blodgett (Ballantine
Books, N.Y.)

I svensk FOTO er nævnt Forlaget
CAMERA OBSCURA. Hvem kender Adressen
paa nævnte Forlag?

Haves:

Dubletter af AMATØRFOTOGRAFEN:
Aargang 1913 komplet

" 1918 Juni, Juli, Aug., Okt.
Nov., Dec.

" 1919 Sept., Nov.

- byttes med andet.

Wulff-Lassen
Almindingsvej 11
3720 Aakirkeby
Tlf. 03-974718

JEG SØGER FILM-AARBOGEN Aargang
1949, 1950, 1951, 1952, 1954,
1955 og 1965.

AARET FORTALT I BILLEDER Aar-
gang 1943, 1944, 1946, 1947,
1948, 1949, 1950 og 1951

PHOTOGRAPHY ANNUAL Aargang 1950,
1951, 1952, 1953, 1954, 1955,
1961, 1962 og 1963.

Karsten Lindhardt
Mosevej 1, Freltofte
5653 Nr. Lyndelse
Tlf. 09-901441

SÆLGES

AMATØRFOTOGRAFEN Aargangene
1912, 1913, 1915 og 1916.
Pris 200.- Kr.

Birger Nilsson
Tlf. 01-382602

Fra DANSK FOTOGRAFISK TIDSSKRIFT 1912 bringer vi her i fotografisk Gengivelse en Artikel om DANSK FOTOGRAFISK FORENINGS Ejendele paa daværende Tidspunkt.

Navnlig Fortegnelsen over Apparater og Tilbehør er interessant, og der var Ting imellem, som i Dag vilde være højligt værdsat af Samlere.

Man maa formode, at Samlingen er blevet betydeligt forøget i Aarene efter 1912 op til den skæbnesvangre Dag i 1945, da alt gik til Grunde i Forbindelse med Bombardementet af Shell-Huset.

Som man vil se, vurderede man den historiske Samling (Apparaterne) til et Beløb af Kr. 2000.-, inclusive Nellerødmandens første Kamera. Unægtelig et beskedent Beløb, naar man ved at et J.P. Andersen Fotografiapparat forleden blev solgt hos Bruun Rasmussen for Kr. 28.000.- + Moms og Salær.

Men bevares, Prisniveauet var anderledes i 1912, da man kunde købe en Flaske Whisky for 1 Krone, et lille Surbrød for 4 Øre og 3 Cigarer for 17 Øre!

1912	34 Aargang. No. 1	Januar
------	-------------------	--------

INDHOLD: Foreningens Ejendele — Dansk fotografisk Forenings Bibliotek — Fra gamle Dage — Billedbilaget — Der ligger Guld i Barrer — Fotografi og Teknik — Utcolorpapiret — Udmærkelse — Svækning af meget haarde Negativer — Spørgsmaal og Svar — Indkommen Ansøgning om Patent.

Foreningens Ejendele.

DANSK FOTOGRAFISK FORENINGS Medlemmer tænker sjældent over, — eller gjorde det næppe indtil for faa Aar siden — at de som Medlemmer af Foreningen virkelig ejer noget. At „Dansk fotografisk Tidsskrift“ hver Maaned kom ind ad Døren til dem, uden at de betalte noget direkte for det, vidste de jo nok, og at der var et Byggefond og et Understøttelsesfond, vidste de jo ogsaa, men først da Foreningen fik købt Bygningen ude i Ryesgade, gik det sikkert rigtigt op for mangt et Medlem, at Foreningen gennem Aarene havde sparet Værdier sammen, saaledes at Fotograferne ved at være Medlemmer af deres Fags Forening virkelig blev Medejere af betydelige materielle Værdier, rent bortset fra den etiske Støtte det altid er, naar Mennesker med fælles Interesser arbejder sammen i god Forstaaelse.

„Ja, saa er der Biblioteket,“ vil De maaske sige, „men hver Gang jeg spørger efter et Katalog, faar jeg Svaret, at der intet er, saa ved jeg jo ikke, hvad jeg kan faa at laane i det Bibliotek.“ Det er baade rigtigt og galt. Foreningen ejer en ikke ubetydelig Samling af fotografisk Faglitteratur, maaske den største her i Landet, og Katalog over Biblioteket blev i 1894 udarbejdet af Fotograf FRED. RIISE og trykt og fordelt til alle Medlemmerne.

Ud over de her nævnte Ejendele tænker Foreningens Medlemmer sjældent, at de ejer noget i Fællesskab. Og dog ejer de endnu et Par Samlinger, der faar større og større Værdi, for hver Dag, der gaar, nemlig *den historiske Samling* og *Portræt-samlingen*.

Begge Samlinger er paabegyndt for adskillige Aar siden, men har længe ført en temmelig upaaagtet Tilværelse. Biblioteket og en Del af den historiske Samling blev gennem en Aarrække opbevaret privat, og der siges, at det til Tider havde Plads under en Trappe. Senere fik Foreningen lejet et Værelse i Store Regnegade til det, men da Pladsen kun var ringe i Forhold til Bibliotekets og den historiske Samlings Størrelse, blev det sammenpakket saa meget som muligt. Først da Foreningen i 1910 lejede en Lejlighed i sin egen Bygning — Foreningen betaler virkelig indtil videre fuld Husleje — kunde saavel Biblioteket som den historiske Samling ordnes paa en smuk og passende Maade, og i 1911 udarbejdede Hoffotograf P. ELFELT, der altid har omfattet denne Samling med særlig Kærlighed, en omhyggelig Fortegnelse, der skal gengives i det efterfølgende. Fortegnelsen er inddelt i de tre Hovedperioder i Fotografien: Daguerreotypiens Tid, de vaade Pladers og de tørre Pladers Tid.

Det er forbavsende at se, hvor faa der har bidraget til denne Del af Samlingen. Givernes Navne er snart nævnt, og i Listen er Giverne betegnede ved de i Parentes staaende Bogstaver. Giverne er: M. SEMLER, Bergen (M. S.); Hoffotograf P. ELFELT (P. E.); Gros-serer M. ABRAHAMSEN, Budtz Müllers Efterfølgere (M. A.); Gros-serer, Amatørfotograf J. B. MELCHIOR (J. B. M.); Dr. phil. K. J. V. STEENSTRUP (K. J. V. S.); og Forstkandidat FIND, Søn af Fotograf Find, Nørregade (F.).

Fra Daguerreotypiprocessens Tid.

1. Kamera med en Kasset, Visitformat, signeret „Mit første Apparat fra Tyskland 1847“, Bergen 1852. (M. S.)
2. Kamera med Kasset fra Voigtländer 1853. Kabinet. (M. S.)
3. Joderingskasse fra Ch. Chevalier, Paris. (M. S.)
4. Fremkaldningskasse fra Chr. Chevalier, Paris. (M. S.)
5. Fremkaldningskasse fra Paris 1854. (M. S.)
6. „ „ fra Voigtländer. (M. S.)
7. Jorderingskasse (har tilhørt Fotograf Sørensen, som døde i Vartov ca. 1901). (P. E.)
8. Kasset med gult Glas, til at se Plader igennem før Fixeringen. (M. S.)
9. Bræt til Ombøjning af Daguerreotypipladernes Kanter. (M. S.)
10. „ „ „ „ „ „ „ (M. S.)
11. Kasse med Daguerreotypiplader uden Billeder. (M. S.)
12. 4 Daguerreotypikassetter med Billeder. (M. S.)
13. En Daguerreotypiplade-Polerer. (M. S.)
14. 2 Pladeholdere til Polering af Daguerreotypiplader. (M. S.)
15. Et Stativ med Kugleleje til vandret Anbringelse af Daguerreotypier, til Brug ved Tørring, Fixering og lign. (har tilhørt afdøde Fotograf Sørensen). (P. E.)
16. Tragtholder (har tilhørt afdøde Fotograf Sørensen). (P. E.)
17. Stereoskopbetragtningsskabe med et fransk Daguerreotypi-Stereoskopbillede (har tilhørt afd. Fot. Sørensen). (P. E.)
18. Kamera, Visit, Daguerreotypitiden (?).
19. Kamera med *Bælg* uden Kasset. Angives at være det første Kamera, der er lavet i Danmark, hvilket dog er meget tvivlsomt. (M. A.)

Fra de vaade Pladers Tid.

20. Rejsekamera med Glascuvette for Sølvbad og do. for Fremkalder samt Objektiv (?). (J. B. M.)
21. En Æske med negative Stereoskopplader tagne med No. 20 af J. B. M. (J. B. M.)
22. Stativ til No. 20. (J. B. M.)
23. Rejsekamera samme Type som No. 20, men bedre bevaret, uden Objektiv. Mærket: Holck, Christiania. (M. A.)
24. Rejsekamera, noget lignende Type som No. 20 og 23, temmelig ukomplet. (M. A.)

25. Kamera med Træudtræk, 2 Indstillingsplader, 3 Kassetter og Objektiv „Jamin & Darlot“ (No. 57). (K. J. V. S.)
26. Kamera med Træudtræk, Visitformat med Objektiv „Darlot“.
27. Kamera „ „ Kabinetformat „ „ „Jamin“.
28. Kamera „ „ Visitformat med Indstillingsplade og en Kasset.
- 29 a. Rejsekamera uden Objektiv (Plader 3 × 3 cm). Mærket: „Dubroni“, Paris 1865. (P. E.)
- 29 b. Æske med 4 Plader tagne med No. 29 a. (P. E.)
- 29 c. Beskrivelse (fransk og dansk) til No. 29 a. (P. E.)
30. Rejsekamera med Kasset og Cuvette, som ogsaa bruges til at fremkalde i. „Udført af J. P. Andersen, Nellerød i 1866.“ (P. E.)
31. Stativ til No. 30
32. Kamerat, Visitformat, med 2 Indstillingsplader, 2 Kassetter og Objektiv. Benyttet af Fotograf Find, Nørregade. (F.)
33. Stereoskopkamera fra Dallmeyer med 2 Dallmeyer Objektiver, en Kasset og Øjeblikslukker. (M. A.)
34. Dallmeyer-Kamera til 9 Optagelser paa een Plade med Objektiv og Taske. (M. A.)
35. Rejse-Stereoskopkamera til vaade Plader med 2 Objektiver, Kasset, Indstillingsplade, Cuvette til Sølvbad, Fremkalderkasset, Tragte, Plader med og uden Billeder udført og benyttet af J. P. Andersen, Nellerød. Elfelt har i 1879 været med til arbejde med det. (P. E.)
36. Stativ til No. 35. (P. E.)
37. Kamera (Dubroni System) med Objektiv og Cuvetter til Sølvbad og Fremkaldelse. (P. E.)
38. Kamera, samme System, umonteret. (M. A.)
39. „ „ „ (M. A.)
40. Cuvette af Træ, udført af J. P. Andersen, Nellerød. (P. E.)
41. Skydekasset til dobbelt Visit med Indstillingsplade. (F.)
42. Retoucherramme Kab., Visit. (F.)
43. Pudseramme til en 10 × 12 Tm. Plade. (F.)
44. Pudsebræt til Kabinet. (M. A.)
45. Lysbilledlanterne (antik) med Objektiv. (M. A.)
46. Kasse med Rum til Opbev. af uafhængte Visitkortbilleder. (F.)
47. En Æske med Fortoningsglas. (F.)
48. Porcelainscuvette. Visit. (F.)
49. Et Objektiv. (F.)
50. En større og en mindre Linse i Messingfatning. (F.)

51. En Linse i Blikfatning.
52. Dansende Sømand (Sanduhr) til Brug ved Børnefotogr. (F.)

Fra de tørre Pladers Tid.

53. Magniumlampe med Fod og Bolt.	
54. Blikkasset udført af J. P. Andersen i Nellerød.	(P. E.)
55. Liesegang Künstler Kamera 1885 med Reservemagasin.	
	(K. J. V. S.)
56. Kodak-Kamera 1889.	(K. J. V. S.)
57. Objektiv Jamin-Darlot (anbragt paa No. 25)	(K. J. V. S.)
58. Øjebliklukker „Expres“.	(K. J. V. S.)
59. „ „ „Toepfer“.	(K. J. V. S.)
60. Eastman Rullekasset.	(K. J. V. S.)
61. En Søger.	(K. J. V. S.)
62. Et Aluminiumstativ.	(K. J. V. S.)
63. Øjebliklukker (Metal, tysk).	(M. A.)
64. „ „ til Atelierbrug.	(M. A.)
65. Bagpart af 9×12 Kamera med Indstillingsplade og en dobbelt Kasset.	(M. A.)
66. Planfilm-Kasset.	(M. A.)
67. Blikkasset.	(M. A.)
68. 9×12 Krügener Vexel-Kamera uden Objektiv	(M. A.)

Foruden disse Instrumenter indeholder den historiske Samling en Mængde Fotografier, der viser Fotografiens Udvikling lige fra Daguerreotypiet til Farvefotografiet.

Den anden Samling er Portrætsamlingen af Foreningens Medlemmer. Ogsaa den har i lang Tid ført en noget for stille Tilværelse, men efter at den er bleven hængt frem ved Foreningens større Møder i de senere Aar, har den i høj Grad fanget Interessen. Der er mange, der gerne vil vide, hvorledes en Del af deres Kolleger, som de ofte har hørt omtalt, men aldrig set, ser ud, og det er morsomt at se, hvorledes mange af de gamle Fotografere saa ud i de yngre Dage. Samlingen omfatter for Øjeblikket 440 Billeder, men der mangler endnu en Del. Det er maaske lidt meget forlangt, at en Portrætfotograf skulde faa Tid til at fremstille et Portræt af sig selv, men prøv alligevel at gøre det, dersom De ikke allerede har et, og send det saa ind til Formanden sammen med de biografiske Data, de kan huske om Dem selv. Og har De et gammelt Billede af Dem selv, fra den første Tid De var Fotograf, saa send det med.

For Assurancens Skyld var det nødvendigt at vide, hvormeget alle disse Sager var værd. Værdien er selvfølgelig ret vanskelig at fastslaa, da mange af Sagerne slet ikke kan erstattes. Vurderingen blev foretaget af Formanden, Hoffotograf ELFELT, Fotograf FRED. RIISE, Bibliothekaren CARL E. AAGAARD og Hr. Possementmager GÜTHLER. De kom til følgende Resultat:

Den historiske Samling.....	2000 00
Bibliotek, Portrætsamling og Billedsamlingen	5000 00
1 Maleri.....	500 00
1 Banner	400 00
1 Stempel til Medailler.....	500 00
Inventar	1172 00
	Kr. 9572 00

Som man ser, en net lille Sum at tage med, naar der er Tale om, hvad Dansk fotografisk Forenings Medlemmer ejer.

CARL E. AAGAARD.

Noget om Spejlreflex-kameraets historie

AF S. LØVSTAD

I de sidste 10-15 år har den kameratype vi betegner som »spejlreflex«, markeret sig som det der drejer sig om, når talen er om det bedre kamera. Men der ligger en lang udvikling bag spejlreflexkameraet inden det nåede frem til dets nuværende udseende.

Karakteristisk for dagens spejlreflex, er, at det er den eenøjede konstruktion, der har sejret, 2-øjede reflexkameraer ses næsten ikke mere, men gennem mange, mange år repræsenterede de den mest værdsatte kameratype specielt i form af Rolleiprojekterne.

Såvel 2-øjede som een-øjede spejlreflexkameraer er konstrueret meget tidligt. Den oprindelige form for at fange sit motiv inden optagelsen var jo den velkendte indstilling på kameraets matskive. Ville man kunne arbejde hurtigere end denne indstilling muliggjorde, måtte man sætte en søger på kameraet og undlade den direkte indstilling på matskiven. Eller man kunne skyde et skråtstillet spejl ind mellem objektivet og plade, således at et matskivebillede kunne iagttages på en vandret liggende matskive oven på kameraet. Spejlet vippe så op umiddelbart før kameraets lukker fungerer. Denne konstruktion forudsætter en spaltelukker liggende umiddelbart foran pladen (filmen). Denne kameratype er fremstillet i 90'erne, men fik først en nogenlunde endelig udformning et stykke ind i dette århundrede. Også to-øjede reflexkameraer kendes fra 90'erne. Men de var ikke meget anvendt før Rolleiflex'en kom i 1929.

Spaltelukkerne forbedredes, og i midten af 1920'erne findes på markedet en række forskellige spejlreflex af den eenøjede type. Og de fremstilledes også i sammenklappelige udgaver. Formatet var sædvanligvis 9 x 12, men fabrikeredes dog også i 6 x 9 og 4 1/2 x 6 cm. Sædvanligvis var der tale om pladeformater. Kun meget få er fremstillet til rullefilm.

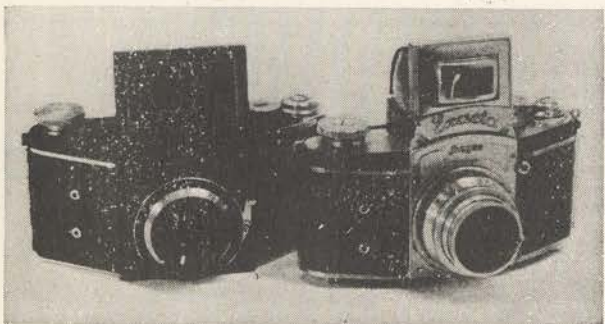
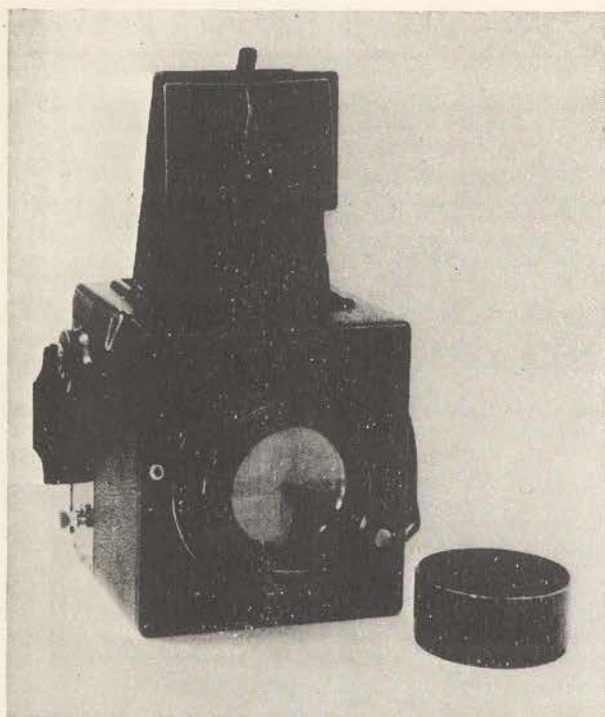
Min samling er for ganske nylig blevet suppleret med det eenøjede reflexkamera, der vises her øverst. Det er fremstillet af Fa. Ihagee i Dresden, og findes i firma-

ets hovedkatalog fra 1930/31. Det bemærkelsesværdige her er objektivets store lysstyrke.

Det her viste spejlreflexkamera er forsynet med en Meyer Plasmat 1:2,0/12,5 cm og kostede ifølge prislisten i 1930 et godt stykke over 1.000 kroner. Det var dengang mere end mange danske havde i årsindkomst, så det siger sig selv, at disse kameraer kan der ikke være solgt ret mange af - ja, måske er dette det eneste. Til sammenligning kan nævnes, at en Rolleiflex, der lige var kommet på markedet året før, kunne købes for omkring kr. 200,00. Denne 6 x 9 spejlreflex, der på grund af den store lysstyrke kaldtes Natreflex, efterfulgtes allerede i 1933 af Ihagee Exakta 4 x 6 1/2 (8 opt. på en 127 rullefilm). Dette kamera var allerede ved den første fremkomst forsynet med hurtigoptræk og lukketider helt fra 1/1000 sek. Dette kamera er simpelthen prototypen på det eenøjede spejlreflex-kamera, vi kender i dag, og hvis udformning i store træk har været uændret siden. Ihagee havde troet, at et sådant kamera skulle være i mellemformatet 4 x 6 1/2 cm, men småbilledformatet 24x36 mm var ikke mindst gennem Leica-systemkameraerne blevet meget populær, og i 1936 sendte så Fa. Ihagee i Dresden det første Kina-Exakta på markedet.

Begge disse Exakta modeller kunne leveres med store lysstyrker på 1:2,0 og betegnedes Nat-Exakta med tydelig forbillede i 6 x 9 reflexen fra 1930. I det hele taget er der ingen tvivl om, at de erfaringer Ihagee havde gjort med deres reflexkameraer i løbet af 20'erne (de havde haft reflexkameraer helt ned fra box-typer), var baggrunden for at firmaet så stærkt markerede sig med denne særlige kameratype i sammenligning med andre fabriker.

Ihagee havde været en stor fabrik, der ikke havde haft nødvendig at sammenslutte sig med andre. Dette havde været tilfældet med en hel række andre betydende tyske fabriker. Det var firmaer som Ernemann, Ica, Goerz og

Øverst: Ihagee natreflex (1930) eenøjede spejlreflex-kamera format 6 x 9 cm med Hugo Meyer Plasmat 1:2,0/125 mm. En sag, der vejer tæt ved 3 kg.
Derunder: Ihagee Exakta 4 x 6 1/2 (1933) samt Kine-Exakta (1936)

Contaflex (1935) kombination af et 2-øjede kamera og 24 x 36 formatet i forbindelse med udskiftelig optik og indbygget foto-elektrisk lysmåler. Vægt: Næsten 1 1/2 kg.

Første spejlreflex m. søgerprisme var Contax D fra de forhv. Zeiss Ikon fabriker i Dresden (1952). 1950

Noget om Spejl-reflex-kameraernes historie . . .

(Fortsat)

der i 1926 havde sammenslut-
tet sig i firmaet Zeiss-Ikon.
Dette firma gik ind i småbil-
ledmarkedet med deres før-
ste Contax i 1932. De havde
naturligvis ikke kunnet und-
gå at bemærke Leica'ens sto-
re succes med 24 x 36 forma-
tet, og Rollei-succes'en med
et 2-øjet reflexkamera. Zeiss-
Ikon mente derfor at en kom-
bination af disse to princip-
per måtte være sagen. Og i
1935 præsenterede de som
deres topmodel den 2-øjede
Contaflex. Den var yderlige-
re udstyret med udskiftelig
optik, og for første gang ind-
byggedes den få år i forvejen
fremkomne fotoelektriske be-
lysningsmåler i et kamera.
Det blev til en tingest, der
vejede ikke mindre end 1½
kg, og prisen var f. eks. i 1939

kr. 1600,00 med en Zeiss Son-
nar 1:2,0. Rollei-succes'en med deres
2-øjede reflexkamera var for-
midabel, og kan måle sig
med Leica-succes'en i 30-
erne. I dag har typen nok ud-
levet til fordel for de een-
øjede, også i mellemformatet
6 x 6, anført siden 1948 af
Hasselblad.

Rollei-firmaet opstod i 1920,
da Reinhold Heidecke forlod
firmaet Voigtländer og be-
gyndte for sig selv med
fremstillingen af det 3-øjede
stereokamera, som Voigtlän-
der ikke havde villet optage
produktionen af. 3-øjet vil
sige, at det midterste objek-
tiv anvendtes som søger, på
en matskive omgivet af en
lysskakt, (som vi senere ken-
der det fra Rolleiflex og
cord.).

Stereokameraet Heidoscop
(til plader) og senere rulle-
filmsmodellen Rolleidoscop
hører til de bedste stereo-
kameraer, der overhovedet

er fremstillet. Men det var
først da principperne fra
disse stereokameraer over-
no-kamera Rolleiflex og
førtes til det 2-øjede »mo-
Rolleicord i 1929 at der virke-
lig kom gang i virksomheden.
Rollei-typen samt Leica-ka-
meraet hører til de mest pla-
gierede kameraer i verden.
Under krigen fremkom fra
Schweiz et eenøjet spejlre-
flexkamera, der også var for-
synet med gennemsigtsøger
og koblet afstandsmåler. Det
var ALPA reflex. Denne type
fik dog aldrig fodfæste.

Krigen bragte som bekendt
store omskiftelser i Tyskland.
Landet blev delt, og Zeiss
Ikon i Dresden blev også
splittet. I vest - nærmere
betegnet i Stutgart, opbyg-
gedes et nyt Zeiss Ikon.
Men det blev i Dresden at
den udformning skabtes, som
er den endelige prototype på
dagens spejlreflex. Det var
fra de gamle Zeiss-fabrikker
i Dresden, at Contax D i 1950

fremkom. Den var forsynet
med et prisme (Pentapris-
me), der såvel tillod kame-
raets anvendelse i øjenhøjde,
som viste et retvendt mat-
skivebillede.

Spejlreflex typerne udviklede
sig op gennem 60'erne, og vi-
dere i 70'erne. - Et meget
stort tilbehørsprogram skab-
tes til de forskellige system-
kameraer.

I dag, som alle ved, er de
fleste en-øjede spejlreflex-
kameraer stærkt udbygget
med elektronik. Vi har i det-
te nr. valgt nærmere at om-
tale et enkelt af de avance-
rede reflexkameraer - nem-
lig Minolta XD-7. Vi tager
ikke dermed stilling til, om
det er verdens bedste - for
disse kameraer er jo udfor-
met forskelligt. De kan ikke
alle det samme. EN XD-7 re-
præsenterer en programmer-
bar flervejs-automatik, der
nok må siges at udgøre et
foreløbigt højdepunkt.

Krigsfotografer i 1864

Med Forfatteren Per Thornits Tilladelse bringer
vi hermed den interessante Beretning om Krigsfotografer
i 1864.

Artiklen har tidligere været publiceret i CHAKOTEN,
Organ for DANSK MILITÆRHISTORISK SELSKAB.

INDLEDNING

Krigsfotografering var i 1864 endnu noget for-
holdsvis nyt. Man nævner ofte krigen USA-
Mexico 1846-1848 som dens debut. Der blev
dog kun taget daguerreotypier af nogle solda-
tergrupper og gjort optagelser af slagmarken.
Men for alvor begyndte krigsfotograferingen
under Krimkrigen. Straks det første efterår,
1853, tog den rumænske amatør Karl Baptist
von Szathmari en række lejrscener og person-
billeder i Valakiet. Og halvandet år senere
optog englænderen Roger Fenton sine berømte
fotografier på selve Krim. Udsendt under
kongelig patronat af et billedfirma i Manche-
ster ankom han i marts 1855 til Balaklava.
Han var ledsaget af to assistenter og medtog
en "Photographic Van", en varevogn, han
året i forvejen havde fået indrettet til mørke-
kammer. Betegnelsen stod malet på for at
forebygge nysgerrige spørgsmål, men frem-
kaldte i stedet et utal af anmodninger om at
blive fotograferet. Foruden vogn og assi-
stenter medbragte Fenton fire heste, fem ka-
meraer, syv hundrede glasplader, kemika-
lier etc. På knapt fire måneder fik han taget

over 350 våde kolloidum negativer af slagmar-
ker, befæstningsanlæg, havne og krigsdelta-
gere, enkeltvis og i grupper. Men datidens
optik og negativmateriale tillod ikke optagelse
af selve kamphandlingerne. Fremgangsmåden
ved optagelse på våde kolloidum-plader var
besværlig og har sikkert forløbet nogenlunde
på følgende måde: Inden hver optagelse er
fotografen gået ind i sit telt for at overhælde
en ren glasplade med den lysfølsomme emul-
sion. Pladen har han derpå anbragt i en kas-
sette, hvorefter han i hast er løbet tilbage
til sit allerede opstillede kamera, har anbragt
kassetten og eksponeret. Han skulle skynde
sig. Hvis den lysfølsomme emulsion tørrede
ind, inden han havde fremkaldt sit negativ,
krakelerede den og ødelagde billedet. Nogle
af fotografierne blev gengivet som træsnit i
Illustrated London News, men ellers solgtes
de enkelt- eller mappevis og fængslede alle-
rede dengang ved deres stilfærdige virkelig-
hedstroskab og billedmæssige kvaliteter.
Af andre fotografer fra denne krig må nævnes
James Robertson, der ankom umiddelbart ef-

ter Sevastopols fald og optog endnu en række gode billeder af befæstningsanlæggene m.v. Robertsons tidvise kompagnon, F. Beato tog 1853 med de britiske forstærkninger til Indien og fotograferede skuepladserne for det aret i forvejen udbrudte oprør, bl.a. Lucknow umiddelbart efter at byen var blevet stormet af britiske tropper.

I Amerika fulgte en af de førende portrætfotografer, Mathew B. Brady straks fra sommeren 1861 Borgerkrigen på nærmeste hold, både personligt og gennem efterhånden tyve andre for hans regning udsendte fotografer med mørkekammervogne. Den kendteste af disse fotografer, Alexander Gardner, fortsatte fra 1863 for egen regning. Bradys og andres fotografier blev i stor udstrækning købt af blade og bogforlag til gengivelse i træsnit og litografi. Også nordstaternes krigsministerium udsendte en fotograf, der skulle optage militære anlæg m.v. Under belejringen af Richmond i Virginia lod nordhæren i slutningen af maj 1862 området fotografere fra ballon. To aftryk blev ens kvadreret i 64 nummererede felter. Ved den følgende opstigning, 1. juni, havde man det ene eksemplar med i ballon captif'en og kunne per telegraf give hovedkvarteret, hvor det andet eksemplar befandt sig, nøje besked om fjendens positioner og bevægelser.

Fra alle senere krige af betydning er der fotografiske skildringer, fra og med Boerkrigen også filmiske. Pioneren var her amatøren John Bennett Stanford.

UDENLANDSKE FOTOGRAFER

CHRISTIAN FRIEDRICH BRANDT

f. 1.7.1823 - d. 3.6.1891 i Flensburg, var fra begyndelsen af 1850'erne fotograf i Flensburg, og var ikke blot en dygtig atelierfotograf, men udmærkede sig fra begyndelsen af 1860'erne både æstetisk og teknisk som prospektfotograf. Han var således fortrolig med at fotografere udendørs, da krigen udbrød i 1864. Brandt fulgte tyskernes fremrykning og fotograferede slagmarker og befæstningsanlæg fra Oeversee over Dybbøl og videre til Als samt nordpå i Jylland. Også nogle få optagelser på preussiske skibe samt talrige soldatergruppebilleder skyldes ham.

Düpler Schanzen nach dem Sturm;
Schanze nr. 4. F. Brandt.

De fleste af Brandts udendørsbilleder synes optaget med et stereoskopkamera. På grundlag heraf er dels udført kontaktaftryk af den ene eller begge pladehalvdele i deres fulde omfang, ca. 8 x 9 cm, dels fremstillet stereopositiver og endelig gjort forstørrelser op til ca. 17½ x 20½ cm og formindskelser = ned til visitkortformat. Fotografierne er oftest sat på kartoner med trykt tekst eller påklæbet etiket; i enkelte tilfælde passer billede og tekst ikke sammen.

De største samlinger af Brandts krigsfotografier findes på Schleswig-Holsteinische Landesbibliothek i Kiel, på Sønderborg Slot og på Det Kongelige Bibliotek.

Optagelser fra krigen 1864. Herunder prospekter af f.eks. Asbøl, Fredericia og Oversø.

Visitkortfoto fra 64: Kriegsschauplatz in Schleswig-Holstein. Eks.: Düppel: Schanzen Nr. 7 und 8.

Visitkortserie fra 64: Schleswig: Holstein: Album.

Visitkortserie fra 64: Ansicht von Broacker.

Det kgl. Bibliotek har:

Schlachtfeld bei Oeversee. - 6. Februar 1864.

Festungswerke von Friedericia. C) Nächst der Windmühle.

Det kgl. Bibliotek har af serien: Düppeler Schanzen. Nach dem Sturm der preussischen Truppen am 18. April:

Schanze Nr. 4.
Schanze Nr. 4, Nordseite.
Schanze Nr. 5 und 6, die Rückseite) samme
Schanze Nr. 5 - 6 von der Rückseite)foto
Schanze Nr. 6.
Schanze Nr. 6 mit Verbindungslaufgraben
nach Schanze Nr. 5.
Schanze Nr. 7. Schanze Nr. 8.
Schanze Nr. 9.
Schanze Nr. 10.

Abgebranntes Gehöft hinter den Schanzen, mit Aussicht nach Alsen. (Med blyant er bl. a. tilføjet: "Steengaard, von wo ich die Einnahme Alsen's beiwohnte").

Lünette B., jetzt Strandbatterie, besetzt mit 5 gezogenen 24 pfündern.

Düppeler Mühle.

Eroberte dänische Kanonen im Geschützpark bei Alzbüll.

Panorama der Düppeler Schanzen, von der ersten Parallele aus.

Det kgl. Bibliotek har af serien: Alsen. Nach dem Uebergang der preussischen Truppen am 29. Juni 1864.

Panorama von Sonderburg. III. Süden.
Kirchberg-Batterie bei Sonderburg. III.
Schloss-Batterie.

Det kgl. Bibliotek har et strålende billede af dansk 12 punds granatkanon i skanserne 1864.

Det kgl. Bibliotek har tre tilsvarende monterede gruppefotos af tyske soldater optaget i de erobrede skanser, Dybbøl.

Det kgl. Bibliotek har ni store gruppefotos af tyske soldater fra 1864.

Under billedet trykt hver enkelt grad og navn samt, med fedt, afdelingens navn; Combinirte Festungs-Art.-Abteilung; Brandenb. Pionier-Bat. Nr. 3 og Westphäl. Pionier-Bat. Nr. 7; 4. Brandenb. Inf.-Reg. Nr. 24 (to forskellige); 7. Brandenb. Inf.-Reg. Nr. 60; 8. Brandenb. Inf.-Reg. 64.-Alsen; Brandenb. Feld-Art.-Reg. Nr. 3,2. Fuss-Abth.; Brandenb. Jäger-Bat. Nr. 3.

Det kgl. Bibliotek har gruppefoto fra 1864.

Under billedet trykt hver enkelt navn, med særlig store typer "Se K. Hoheit Prinz Friedrich Karl", og, med fedt: "Alle Mann Decke räumen und feigen! og derunder med kursiv: "Am Bord S.M.S. "Arcona"".

Sønderborg museum har ophængt flg. fotos af Brandt fra 1864: Düppeler Schanzen. Nach dem Sturm der preussischen Truppen am 18. April 1864.

Abgebr. Gehöft hinter den Schanzen.
Schanze Nr. 5 und 6, von der Rückseite.
Schanze Nr. 6 mit Verb ... nach Schanze Nr. 5
Schanze Nr. 10.
Schanze Nr. 9.
Dorf Düppel.
Lünette B.
Schanze Nr. 4.
Schanze Nr. 4, Nordseite.
Schanze Nr. 6.
Schanze Nr. 7. Schanze Nr. 8.
Schanze Nr. 5.
Eroberte dänische Kanonen.

begge) Panorama der Düppeler Schanzen, von
dobb.) der ersten Parallele aus.
br.) Panorama von Düppel, aufgen. vom
Observatorium zu Gammelmark.

(Dansk 12 punds granatkanon efter stormen 18.4.1864; ikke trykt tekst).

Sundewitt. Nach dem Uebergang der preussischen Truppen am 29. Juni 1864.

Kirche zu Nübel.
Pfarrhaus in Nübel.
Kirche in Nübel.
Kirche zu Satrup.
Batterie zu Alnoer. (Ekensund).
Uebergangspunct (a).
Uebergangspunct (b).
Geschützpark zu Atzbüll. I.
Geschützpark zu Atzbüll. II.
Buffelkoppel.
Ekensund (to ens ekspl., begge
i sal 15).

Alsen. Kirchberg-Batterie. I.
Kirchberg-Batterie. II.
Kirchberg-Batterie. III.

Schloss-Batterie (a).
Schloss-Batterie (b).
Uebergangspunct bei Sandberg.
Panorama von Sonderburg I. (a).
Panorama von Sonderburg I. (b).
Ruinen in Sonderburg. I.
Ruinen in Sonderburg. II.
Kjær.

Oesterreichischer Wagenpark zu Kolding.
Sonderburg.

8. Brandenburger Infanterie-Regiment
Nr. 64. - Alsen.
8. Brandenburger Infanterie-Regiment
Nr. 64. - Düppel.

Div. grupper fotogr. i skanserne.

"Gott mit uns!" - Soldatergruppe.

S.M. Dampf-Aviso "Grille".

"Hiev rund!" Am Bord S.M.S. "Arcona".

"Richt!" Am Bord S.M.S. "Arcona".

Stereoskopserie fra krigen 1864.

Landesbibl., Kiel, har to albums i 1. kl. s til-
stand med Brandts fotografier.

Det første, med indklæbde billeder, rummer
65 fotos, (Alb. har i guld på forsiden præget:
Album von Schleswig 1864):

Schleswig.
Louisenlund.

Flensburg, Wrangel's Quartier.
- (udsigt over bydelen St. Johannis,
m. kirken St. J. t.v.)
(udsigt mod St. Nikolai kirken,
fra Øst)

Tre af en serie med litogr. ramme, hvori for-
neden t.v.: Nach der Natur photographirt og
t.h.: v. F. Brandt Flensburg.

Under rammen: Album von Flensburg.

Indeholder bl. a.:

Sundewitt. Nach dem Uebergang der preus-
sischen Truppen am 29. Juni
1864. Kirche zu Broacker.

Tysk batteri ved Åbenrå.

Düppeler Schanzen. Nach dem Sturm der
preussischen Truppen am
18. April 1864. Panorama von
Düppel, aufgenommen vom Obser-
vatorium zu Gammelmark.

Düppeler Schanzen. 18. April 1864. Panora-
ma der Düppeler Schanzen, von
der ersten Parallele aus.

18. April 1864. Preussische
6pfündige Batterie, in Position
gegen Düppel.

Eroberte dänische Kanonen im
Geschützpark bei Atzbüll.

Dorf Düppel.

Lünette B, jetzt Strandbatterie,
besetzt mit 5 gezogenen 24 pfün-
dern.

Schanze Nr. 4, Nordseite.

Schanze Nr. 6 mit Verbindungs-
laufgraben nach Schanze Nr. 5.

Schanze Nr. 6.

Schanze Nr. 5 und 6, die Rück-
seite.

Schanze Nr. 7 und 8.

Schanze Nr. 10.

Düppeler Schanze Nr. 9.

Verbindungsschanze.

Düppeler Schanzen: Lünette.

Düppeler Mühle.

Abgebranntes Gehöft hinter den Schanzen.

Sündewitt. Büffelkoppel.

Sonderburg. Nach dem Uebergang der preus-
sischen Truppen am 29. Juni 1864.
Von der Düppeler Mühle aus.

Det andet album er nu løse plancher. På om-
slaget er klæbet den kaligraferede dedikation
fra det opr. album: Album von Schleswig-
Holstein Sr Exzellenz.

Freiherr v. Mannteufel. General der Caval-
lerie. x x x in höchster Verehrung gewidmet
von F. Brandt in Flensburg. Stempel fra
Mannteufels bibliotek: Frhrr. Manteuffelsche
Bibliothek zu Schloss Topper.

Indeholder 76 optagelser af Brandt samt tre/
fire fra andre fotografer, nemlig nr. 16, med
dublet, af R. Ström, Husum, og nr. 60 og 61
af ubekendt.

Fremragende kvalitet. Optaget ca. 1863-64.
Indeholder bl. a.

Sundewitt. Ekensund.

- Büffelkoppel.

- Ansicht von Broacker
(m/møllen og kirken)

- Uebergangspunkt der preussischen
Truppen nach Alsen, vom Satruper
Gehelz aus.

18. April 1864. Düppeler Mühle.

Schanze Nr. 4.

Dorf Düppel.

Schanze Nr. 4, Nordseite.

Preussisches Kameraden-Denkmal auf Düppel.

(Dem Andenken des Generals von Raven)

Sonderburg. Von der Düppeler Mühle aus.

Alsen. Schloss Sonderburg.

- Ruinen in Sonderburg I.

- N. etc. Kirchberg-Batterie bei Son-
derburg II.

HEINRICH GRAF, der havde atelier for fotografi samt kunstforlag i Berlin, fremstillede ifølge sin egen annonce "mit enormen Kosten ein schönes Album des schleswig-holsteinischen Kriegsschauplatzes." Fotografierne, hvoraf i det mindste nogle er optaget af Adolph Halwas, viser Dybbøl og omegn under belejringen og efter stormen.

De løse fotos, der formentlig svarer til albummets, er ca. 15 x 21 på karton ca. 24 x 32 cm. Desuden udkom billederne som visitkortserie.

Det kgl. Bibliotek har seks fotos forestillende Düppler Schanze No. 9 (to forsk.), No. 10, Strandbatterie auf Alnör, Feldschmiede. Nübel og Baracken Lager. Düppel.

Fire andre viser Gruppe im zersprengten Brückenkopf. Sonderburg, Marketenderei. Gravenstein, Feldküche des Pr(inzen) F(riedrich) C(arl). Grafenstein og Lager Scene in Düppel.

Det kgl. Bibliotek har foto. Bagpå påklæbet strimmel, hvorpå trykt: Düppler Belagerungspark in Nübelfelde. Phot. u.d. Natur v. Heinr. Graf, Berlin, 165 Friedrichsstr.

Visitkortserie fra 64. (Bag på bill. trykt etiketstrimmel, f.eks.::)

Düppler Schanze No. 10.

Phot. u.d. Natur v. Heinr. Graf, Berlin, 165. Friedrichsstr.

Eksemplet fra Landesbibl., Kiel.

På Sønderborg mus. findes af ham:

Geschuetzpark zu Nuebelfelde (1864)

Dueppel, Bivouack (efter stormen 18.4.1864).

ADOLPH HALWAS f. 1835 - som krigsfotograf virksom 1864 for Heinrich Graf. Optog bl.a. to billeder af 3. preussiske jægerbataillon ved Gråsten og ved Dybbøl-Østen.

Se bl.a. Erich Stenger: Siegeszug der Photographie. 1950, s. 127.

Düppler Schanze No 9. Heinrich Graff.

C. JUNOD, der var fotograf i Hamburg, tog, umiddelbart efter rømningen, ti billeder af Dannevirke som skanserne henlå øde i frost og sne. Han fulgte derefter på den preussiske prins Friedrich Carls befaling med hæren og tog foruden 36 billeder af Dybbøl efter stormen 17 af de østrigske krigsskibe, ligesom de to foregående suiter udsendt i størrelsen ca. 16½ x 23 cm på karton ca. 36½ x 47 cm. De fleste af disse optagelser samt knapt halvandet hundrede andre kom desuden i visitkortformat og i stereoskop-udførelse.

Større samlinger af Junod-fotos findes i Kriegs-Archiv, Wien, på Schleswig-Holsteinische Landesbibliothek i Kiel, på Sønderborg Slot og på Det kongelige Bibliotek.

Suite på 10 fotos med litograferede underskrifter og i omslag med etiket: Photographische Ansichten der Danewerke von C. Junod, Hamburg findes i Kriegs-Archiv, Wien.

På Sønderborg mus. findes en serie fotos, med tontrykt midterfelt, hvori f.o.

Düppel
18. April 1864

og f.n. en kort linie tekst, samt i nederste højre hjørne et arabertal fra 1. til 35. Under det tontrykte felt: Aufgenommen auf Be-

fehl S. K. Hoheit des Prinzen Friedrich Carl von Preussen von C. Junod, Hamburg. - Disse optagelser af Skanserne er ikke så gode som Brandts, og navnlig er aftrykkene ikke så smukke og holdbare. De skal være opt. den 19. april 1864.

Af serien "Düppel 18. April 1864" "Aufgenommen auf Befehl S. K. Hoheit des Prinzen Friedrich Carl von Preussen von C. Junod, Hamburg", har Det kgl. Bibliotek numrene 1-21 (deraf nr. 5 i to forskellige versioner) samt 23-27 og 29-35, ialt 34 fotografier og mangler altså nr. 22 og 28.

Numrene 1-35 i folioserien "Düppel 18. April 1864" har flg. billedunderskrift (idet Äussere/Aussere er normaliseret til Äussere):

1.	Schanze	I,	Innere	Ansicht.
2.	-	-	Äussere	- .
3.	-	II,	Innere	- .
4.	-	-,	Äussere	- .
5.	-	III,	Innere	- .
5.	-	-,	-	- .
6.	-	-,	Äussere	- .
7.	-	IV,	-	- .
8.	-	-,	Innere	- mit dem Blockhaus.
9.	-	-,	Ansicht	des Blockhauses.
10.	-	-,	Eingang.	
11.	-	V,	Äussere	Ansicht.

Schanze VII, innere Ansicht. C. Junod.

12. - -, Innere - .
 13. - VI, Äussere - .
 14. - -, Innere - .
 15. - VII, Äussere - .
 16. - -, Innere - .
 17. - VIII, Äussere - .
 18. - -, Innere - .
 19. - IX, Äussere - .
 20. - -, Innere - .
 21. - X, Äussere - .
 22.
 23. III^{te} 12^{pd. ge} Batterie Brandenbg:
 Artillerie-Brigade No. III auf Vor-
 posten bei der Düppeler Mühle.
 24. Communication zwischen Schanze IV,
 & der Düppeler Mühle.
 25. Communication zwischen Schanze III
 & IV.
 26. Brückenkopf, Äussere Ansicht.
 27. - , Innere - .
 28.
 29. Dritte Parallele.
 30. Batterie No. XXVIII am Wenningbund.
 31. Fernsicht auf Schanze III & IV.
 32. - - - I & II.
 33. - - - V & VI.
 34. Ansicht der 2ten Vertheidigungs-Linie.
 35. Düppeler Mühle.

Det kgl. Bibliotek har: "Prinz Friedrich Carl von Preussen und sein Stab".

I "Ueber Land und Meer", Band 12, Juni 1864, er s. 623 annonce: Photographien der Düppeler Schanzen in Visitenkarten-Format.

- 1) Aeusseres der Schanze I.
- 2) Inneres - - II.
- 3) - - - III. a.
- 4) - - - III. b.
- 5) Eingang zur - IV.
- 6) Blockhaus - - IV.
- 7) Inneres - - IV.
- 8) - - - V.
- 9) - - - VI.
- 10) - - - VII.
- 11) - - - VIII.
- 12) - - - IX.
- 13) Aeusseres - - IX.
- 14) Inneres - - X.
- 15) Kommunikation der Schanze IV und
Düppeler Mühle.
- 16) Kommunikation der Schanze III & IV.
- 17) Düppeler Mühle.
- 18) Inneres des Brückenkopfes.
- 19) Dritte Parallele.
- 20) Batterie 28 am Wenningbund.
- 21) Dritte Brandenburger Batterie bei
der Düppeler Mühle.

På Landesbibl. Kiel findes visitkortserie fra 1864. Under bill. litogr. på kart. f. eks.:

C. Junod Hamburg

Schanze 9 Aeusseres.

Vervielfältigung strenge verfolgt.

Og en anden visitkortserie fra 1864.

Bag på bill. tr. etikettestr. el. lit. tekst og firma, f. eks.:

C. JUNOD, Phot. DANEWERK Deposé
 Hamburg Aeussere Ansicht. Schanze 14.

hvor midterteksten er overkl. med:

Mannschaft auf der Fregatte Schwarzenberg.

Det kgl. Bibliotek har stereoskopfoto. Foran på kartonens venstre side: Sous le Haut Patronage de S.A. le Prince Royal de Prusse. C. Junod. Og i højre margen: Schleswig-Holstein. Deposé.

På bagsiden trykt etikette: 19 Schloss Gravenstein - Haupt-Quartier des Prinzen Friedrich von Preussen. Chateau de Gravenstein - quartier général du Prince Frédéric de Prusse.

17 fotos af østr. krigsskibe 1864 (af disse findes 14 i Schl.-Holst. Landesbibl., Kiel)

31 store fotos af Dybbølskanserne, Schl. - Holst. Landesbibl., Kiel

(22 visitkortfotos af Dybbølskanserne, Schl.-Holst. Landesbibl., Kiel)

6 forsk. (prosp. og grupper samt skibe), Schl.-Holst. Landesbibl., Kiel

149 opt., de fleste både i stereoskopudførelse og i visitformat, 1864

i alt godt 200 forskellige optagelser reklameredes der for bag i P.F.L. Hoffmann: Der schleswig-holsteinische Befreiungskrieg im Jahre 1864. Hamb. 1864. Da. Afd. 38, - 53 8.

DANSKE FOTOGRAFER

JENS PETERSEN, f. 19.3.1829 i Ring, Præstø Amt - d. 1.2.1905 i København.

Som gårdskarl hos en købmand på Vestergade i Odense begyndte han at lære daguerreotypering, købte 1853 et kamera og fik lov at daguerreotypere om søndagen i gårdens port. Efter et år at have haft atelier i København begyndte han at rejse rundt.

Det kgl. Bibliotek har 5 stereoskopfotos fra Dybbøl og 1 fra Sønderborg, optaget i beg. af marts 1864. De er 2 x 7 x 6,6 cm på orange - eller citrongul karton ca. 8,5 x 17,5. Kun Sønderborgbilledet har etiket, på forsiden t.v., trykt: Parti af Sønderborg. (Kirke-Batteriet, Pontonbroen.)

Emil Neergaards (den senere obersts) dagbog som chef for 15' Infanteriregiments 2' Bataillons 7' Kompagni (Hærens Arkiv) har s. 24-25 under 10. marts 1864: Kl: 8½ Fdg afløstes Compagniet af Capitein Haxthausen af 6te Regiment, hvorefter jeg fægtende gik tilbage (fra forpost mellem Stenderup og Dybbøl) med mine 2 Feltvagter; ved Forsvaret af Ruinerne af den Gaard i Dybbøl, som jeg den 14. Februar havde belagt, stødte jeg paa Photograph Petersen fra Østergade, og opfordrede han mig nu til at blive

for 1 Timestid, for at han kunde optage nogle Grupper i et veldædigt Øiemed. Jeg blev nu her med omtrent Halvdelen af Feltvagten No. 2, circa 30 Mand samt Lt Christensen, og lod Resten af Compagniet gaae tilbage til Barakkeleiren paa den Sydlige Side af Chausseen, hvor Compagniet fik 1 Officers-Barakke samt 4 Barakker (1 Række) til Underofficerer og Mandskab. Barakkerne vare kun halv færdige, utætte og tildels uden Halm. Efter Forløb af omtrent 1 3/4 Time, havde Petersen fuldendt 2 Grupper af Compagniet.

Fingeret kampscene i gård i ruiner i Øster-Dybbøl. J. Petersen.

F. WILHELM SCHRÖDER, f. 11.3.1828 - d. 7.11.1886, der som frivillig havde deltaget i felttoget 1848 og 1849 og det tredje krigsår var ved garden i København, havde fra 1854 med vekslende held haft atelier som daguerreotypist og fotograf i København. For hoffotograf Georg E. Hansens regning rejste Schröder 1864 til Als og optog der en del stereoskopbilleder fra det bombarderede Sønderborg. Han blev herunder tilfangetaget af preusserne, men hurtigt frigivet. Optagelserne blev udsendt i Georg E. Hansens navn og blev senere overtaget af hoffotograf Elfelt:

Schröder, der foruden at være fotograf var "Mekanikus" gjorde forskellige opfindelser, som han bl. a. søgte at udnytte i U. S. A. 1872 deltog han i en ballonopstigning i Tivoli, og det er ham, der opfandt påfugle-"tæppet" til det i 1874 af Vilhelm Dahlerup byggede pantomimeteater.

Alssund
Barak
Danske Artillerieofficerer og Menige
Danske Soldater i Haven
Fra Als 1864. 6. Infanteriregiment Geværpyramider
Gade i baraklejr
Gade i lejren
Geværpyramider
Kirkebatteriet i Sønderborg
Levningerne af Frederik VII. s bro
Matroser
Musikken spiller
Officer til hest
Officererne fra 13. Bataillon
Rast ved et buskads
Capt. og Intendant Smith
Sønderborg Apoteket
Sønderborg Efter bombardement
Sønderborg Eftersøgning
Sønderborg Havnen
Sønderborg Kompagni under eksercits
Sønderborg Mølle
Sønderborg Møllebakken
Sønderborg Øvre Perlegade
Sønderborg Ruiner
Sønderborg Slot
Sønderborg Udsigt med Møllebakken
Soldater omkring kogested
Soldater ved bordet
To soldater
Udenfor Sundmarks Barakker
Vej med kolonne
Weg mit Kolonne

Kilde:

Bjørn Ochsner: Fotografer i og fra Danmark indtil år 1900.

Krigsfotografiens Historie, Berl. Tid. 21 VIII 1896, aftenudg.

Bibliografi og ikonografi 1864, udgivet af Det kgl. Bibliotek, Kbh., og Det Slesvig-Holstenske Landesbibliothek, Kiel.

Hvis nogen af "Chakotens" læsere skulle være i besiddelse af fotos fra krigen 1864, hører jeg meget gerne derom.

P. THORNIT